

De muziek wees me de weg

In een serie gesprekken met prominente musici naar aanleiding van zijn boek Walking up the Mountain Track, the Zen Way to Enlightened Musicianship, gaat hoofdredacteur Eric Schoones in op vragen over interpretatie. In de eerste aflevering treft hij Alexander Gavrylyuk – aan wie het boek ook is opgedragen – en het gesprek gaat over de onbaatzuchtigheid en over een opmerkelijke parallel tussen Lipatti en Stanislavsky.

Eric Schoones (ES): Laten we beginnen met een paar woorden over de connectie tussen Zen en muziek. Jij hebt al vaker gesproken over hoe we met de wijsheden van de meesters uit het Oosten, gecombineerd met inzichten van de grote geesten van de westerse muziek, uiteindelijk iets beginnen te begrijpen van wat muziek eigenlijk is.

Alexander Gavrylyuk (AG): Ja en toch zullen we die vraag, zo diep en universeel, wel nooit helemaal kunnen doorgronden. Maar een onbaatzuchtige Zen-houding, niet op jezelf gericht, maar in dienst van iets hogers, is een algemene mentale basis voor ons musiceren op weg naar balans en harmonie.

ES: Veel grote musici hebben dat verwoord, zoals Yehudi Menuhin: 'Searching and the way are more important, than actually finding something' en Christa Ludwig zei me dat je na een leven lang ontdekt dat de weg het doel is. Het gaat om het proces en dat idee vinden we zowel in Zen als in muziek, vandaar de voor de hand liggende combinatie.

AG: Absoluut, je kunt het vergelijken met ontelbare ontdekkingen in de natuur. De schoonheid schuilt in het proces, in de eendeloosheid ervan en in het idee dat we zoveel kleiner zijn dan de wereld die we ontdekken. Veel onderwijssystemen zijn gericht op controle, een vaste greep op de interpretatie. Maar voor mij is het precies het omgekeerde: ik probeer de muziek te volgen, voor zichzelf te laten spreken en dat niet in de weg te staan.

ES: Ik was altijd gefascineerd door je ervaringen in Warschau toen je Martha Argerich moest vervangen, want dat raakt aan de essentie van dit onderwerp. Vertel nog eens hoe dat ging.

AG: Daar ondervond ik aan den lijve waar dit over gaat. We genoten van een vakantie en ik had twee weken geen piano aangeraakt en kwam minder dan 24 uur voor het concert aan in Warschau. Ik had het derde concert van Prokofiev ook best lang niet gespeeld. Het enige wat ik kon doen was proberen de noten weer in mijn vingers te krijgen maar er was nauwelijks tijd om elke noot te verankeren in mijn systeem zoals ik gewend was te doen. Bij de repetitie was ik doodsbang, maar het ging goed en ik kon me alleen maar overgeven aan de situatie. Ik had gedacht dat ik erg gespannen zou zijn, maar het concert voelde juist als een bevrijding. Om eerlijk te zijn: het was een van mijn betere concerten, volledig onverwacht.

ES: Je was gewend elke noot te overdenken en nu was alles open. Eigenlijk zoals Lipatti het beschrijft in zijn 'methode'. Vanuit een vol-

ALEXANDER GAVRYLYUK

maakt mentaal beeld van het stuk, studeerde Lipatti als een ambachtsman op een mechanisch niveau, zonder iets van gevoelens te willen uiten, waarna uiteindelijk de ambachtsman en de kunstenaar samenkomen en de laatste, zoals Lipatti zegt, een grotere expressieve kracht en vrijheid ontdekt. Josef Hofmann beschrijft trouwens precies hetzelfde idee.

AG: Ik ben honderd procent akkoord. Ik had het geluk dat ik in die omstandigheden kwam. De theorie begrijpen of iets werkelijk voelen en ervaren, dat zijn twee verschillende zaken. Het gevoel op het podium was bevrijdend, de muziek wees me de weg. Ik kon me laten leiden omdat ik niet mezelf had geconditioneerd door teveel studeren. Sindsdien heb ik mijn benadering van het studeren radicaal gewijzigd en breng ik minder tijd door in de studeerkamer.

Ook Konstantin Stanislavski met zijn boek *My Life in Art* veranderde mijn kijk op het studeren. Hij ontdekte een onbaatzuchtige acteerstijl, vrij van kunstmatige dwang of controle. Dat stelde hem in staat om zichzelf volledig te transformeren in het personage dat hij moest uitbeelden.

ES: Hij kroop in de huid van zijn personage, net zoals Bernstein opmerkte dat je Mozart moet worden...

AG: Ja in muziek is dat hetzelfde: jezelf verliezen en de componist beter begrijpen, maar uiteindelijk zijn die meesterwerken ook door mensen geschreven.

ES: Moeilijk te geloven, toch?

AG lacht: Ja, soms konden ze het zelf niet geloven. Mozart zei ooit: ik hoef het alleen maar op te schrijven wat mij werd geschonken. Voor mij is het ook belangrijk de omstandigheden te kennen waaronder de muziek werd gecomponeerd.

ES: Is er een parallel tussen Lipatti en Stanislavski?

AG: Zeker, zoals Lipatti heel mechanisch studeerde en Stanislavski doordrong in de psyche van zijn personages door de lichaamstaal nauwgezet te bestuderen. Ik zie een duidelijk patroon op een fysiek niveau. In het dagelijks leven overdenken we ook niet elke beweging, en hetzelfde kan ook in de

muziek, we moeten alleen vertrouwen hebben en de controle loslaten, het natuurlijk proces niet verstoren door teveel denken. Ik geloof daar heel sterk is.

ES: Inderdaad, maar dat loslaten lukt pas na jarenlange voorbereiding. Je kunt dat niet overslaan en zeggen: 'ik heb mijn ego achter me gelaten nu kan ik alles spelen.'

AG: Zonder die duizenden uren training is niets mogelijk. Je traint als een atleet en op het moment van de wedstrijd, weet het lichaam wat het moet doen. Dan telt alleen de mentale toestand, ook in de muziek.

ES: Daar zit dan vaak het ego in de weg, je voelt je mogelijk wat superieur. Daarom zijn er maar weinigen die de onbaatzuchtigheid werkelijk bereiken en daarmee grote kunstenaars worden.

AG: Dat is juist. In de muziek en in de hele maatschappij, word je constant, ook vanuit onze opvoeding, beoordeeld en vergeleken. Dat werkt belemmerend. Maar als je out of the box denkt en vraagt waarom ben ik muzikaal? Probeer ik iets te bewijzen of

probeer ik de muziek zijn natuurlijke loop te laten en probeer ik deel te zijn van het proces en te genieten van de harmonie en de notie van Zen? Als we zo vrij kunnen worden dan manifesteert de muziek zich vanzelfsprekend en onopzettelijk en begint zijn werkelijke waarde te spreken.

Ik zou me grote zorgen maken als ik het gevoel had het doel bereikt te hebben. Dat is een misvatting, een fixatie op een illusie. Het lukt uiteindelijk misschien een klein stukje van de kunst en het leven te begrijpen, maar het is een oneindig proces, een mooie ervaring.

Bekijk het gesprek op: www.zen-musicianship.com en op www.miamipianofestacademy.com.

De volledige brief van Lipatti leest u in het artikel Masterclass op pagina 30.

MARCO BORGGREVE